

25. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Museolautakunnan puheenjohtajana v. 1962 toimi dos. Eino Suolahti, varapuheenjohtajana prof. Nils Wickberg sekä jäsenenä fil.maist. Hulda Kontturi, toimitt. Irja Lönnngren, sekä tait. Tapio Tapiovaara. Kaupunginhallitusta lautakunnassa edusti rva Hellä Meltti. Sihteerinä toimi museonhoitaja Helmi Helminen.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 8 kertaa. Kertomusvuoden kokousten pöytäkirjoissa oli kaikkiaan 124 pykälää.

Kirjeitä saapui lautakunnalle ja museolle 245 ja lähetettiin 267.

Esitykset, joita tehtiin kaupunginhallitukselle ja muille kaupungin viranomaisille, koskivat: Tuomarinkylän museon kalustonhankintoja ja avajaistilaisuuden järjestämistä (29.1. 10 §, 5.3. 23 §) sekä sen tienviittoja, viitta- ja nimikilpiä (16.4. 33 §); Tuomarinkylän kartanon päärakennuksen julkisivussa olevan muistotaulun sekä muiden museoalueella olevien esineiden ja paikkojen kunnostamista (5.3. 18 §, 28.5. 56 §); kaupunginmuseon tilantarvetta ja sen laajennussuunnitelmaa (17.9. 75 §); Läntisen hautausmaan vanhimpien korttelien rauhoittamista (26.11. 111 §); Laajasalon Uppbyn tilan pihapiirissä kasvavan männyn rauhoittamista tilan vanhana haltiapuuna (15.11. 112 §); edesmenneen ins. Nikolai Russoffin kaupungille testamenttaaman arvoesinekokoelman liittämistä kaupunginmuseon kokoelmiin (10.12. 119 §) sekä Lauttasaaren Länsiulapanniemellä olevan etäisyysmittaustornin entisöimistä (17.9. 74 §).

Lausunnot kaupunginhallitukselle ja muille kaupungin viranomaisille koskivat: eräiden maalausten siirtämistä Röykän sairaalasta muuhun ympäristöön (16.4. 35 §); Suomen rakennustaiteen museon avustusanomuksia mm. helsinkiläisarkkitehtuurin valokuvauttamiseksi (16.4. 36, 37 §); Graafisen Keskusliiton esitystä tilojen varauksesta kirjapainokoulun uudisrakennuksessa kirjapainomuseota varten (28.5. 55 §, 17.9. 68 §); muistolaatan kiinnittämistä ns. Sederholmin talon Katariinankadun puoleiseen julkisivuun (28.5. 64 §); Lauttasaaren leirintäalueen siirtämistä muualle (22.10. 95 §) sekä suunnitelmaa Tuomarinkylän kartanon puiston kunnostamiseksi (10.12. 118 §).

Henkilökunta. Tuomarinkylän museon vahtimestarina toimi 1.4. lukien yliopp. Sinikka Vainio ja siivojana 1.11. lukien rva Rauha Merilaita. Hakasalmen huvilan siivojaksi otettiin 1.6. lukien rva Salme Lehtinen.

Museonhoitaja Helminen oli kaupunginmuseon edustajana Kotiseutuliiton vuosikokouksessa ja valtakunnallisilla kotiseutupäivillä Naantalissa ja Turussa 28.—30.7.

sekä Suomen Museoliiton vuosikokouksessa ja valtakunnallisilla museopäivillä Oulussa ja Raahessa 18.—20.8.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin lahjoitettiin tai hankittiin ostamalla yhteensä 381 esinettä. Nämä jakaantuivat seuraaviin pääryhmiin: kirjat 18, asema- ym. piirustukset 13, Helsinki-aiheiset postikortit 41, öljy- ja vesivärimaalaukset, graafiset lehdet ja piirroksot 18, muotokuvat 3, veistokset ja korkokuvat 3, merkit 57, mitalit ja rahat 7, huonekalut 48, kulta-, hopea-, tina-, lasi- ja posliiniesineet 52, talous- ja työkalut 21, puvusto ja käsityöt 29, koriste-esineet 4, urheiluvälineet, pelit, lelut yms. 5, koneet ja laboratorio- ym. kojeet 7, maalöydöt 1, rakennustenosat 4, arkistoaines 50.

Kuva-arkistoon hankittiin yhteensä 2 047 numeroa, joista valokuvanegatiiveja kuvavedoksineen oli 451, valokuvia ilman negatiivia 1 316, väridiapositiiveja 74, diapositiiveja 1920-luvulta 75 sekä kuvalaattoja 131.

Kertomusvuonna sai kaupunginmuseo kokoelmiinsa lahjoituksia mm. seuraavilta henkilöiltä, virastoilta ja laitoksilta ym.: sair.hoit. Ingrid Bergroth, hra V. Blomqvist, tait. Martta Bröyer, rva Ann-Mari Eklund, rva Greta Englund, kuvanveist. Werner Friström, hra I. Gordin, varat. Arvo Greis, valokuvaaja C. Grünberg, kaupunginarkisto, kaupunginkirjasto, raastuvanoikeus, rahatoimisto, rakennusvirasto, sairaalavirasto, urheilu- ja retkeilytoimisto, neidit Greta ja Thora Höijer, hra Eino Itäsaari, museoapul. Raija Järvelä, rva Dorothea Karlsson, dipl.ins. Kurt Karlsson, nti Helmi Kaukonen, rva Maire Kyykoski, rva Ebba Kählman, rva Esther Lexander, maanv. Lars Lindberg, apteekkari Åke Lydman, toimitt. Irja Lönngren, toim.apul. Taimi Montell, talonmies Myllykyttö, rva Anni Pihlaja, Pohjoismaiden Yhdyspankki, rva Birgit Rancken, rautatiehallitus, fil.lis. Kauko Rekola, rva Siiri Ringqvist, hra Paavo Ronkanen, hra P. O. Rundqvist, rva Lena Salingrén perikunta, rva Hildur Salonen, arkkite. Marius af Schultén, yli-ins. Bertel Sederholmin kuolinpesä, rva Essie Sjöberg, Stockmann Oy, rva Eugenie Thurman, neidit Elli ja Siiri Tingren, nti Ruth Torén, tait. Huldra Törnudd, sair.hoit. Tuovi Uotila, rva Lempi Westling, hra Rolf Winter, nti Aune Äyräpää.

Julkaisujaan lähettivät museolle mm. Reykjavikin kaupunginmuseo Arbaer, Cincinnati Art Museum, Historisches Museum der Stadt Wien, Københavns Bymuseum, Nordiska Museet, Oslo Bymuseum, Stockholms Stadsmuseum, Warbergs Museum.

Museon suojiin otettiin kertomusvuonna S. Vuorion liikkeen perustajajäsenelle, koristemaalari Wilhelm Sjöbergille kuulunut kaulsto, samoin Bomanin liikkeen 1880-luvulla valmistama ruokasalin kaappi ja pari tuolia tohtorinna Eugenie Thurmanin kodista, josta samalla saatiin kokoelmiin kulttuurihistoriallisesti kiintoisaa puvustoa ja esineistöä lahjoittajan vanhempien, kapellimestari ja rva Anton Sitt'in jäämistöstä. Neiti Aune Äyräpää lahjoitti museolle raatimiehen rva Louise Constance Lampalle kuuluneen maljakon. Ava Ann-Mari Eklund lahjoitti museon kokoelmiin kuvanveistäjä Robert Stigell'in muovaaman veistoksen, joka esittää Helsingin kunnallispormestaria, valtioneuvos Elias Öhmania.

Yli-ins. Sederholm oli testamentannut kaupunginmuseolle J. Lindhin maalaaman Aurora Fredrika Bouchtia, o.s. Sederholmia esittävän muotokuvan. Rva Lena Salingrén perilliset lahjoittivat apteekkari Gustaf Salingrén muotokuvan. Museoon saatiin myös tait. K. Kuutosen maalaama Lucina Hagmanin muotokuva rva Ring-

qvistin lahjoittamana. Helsingin historian kannalta ilahduttavimpana lahjoituksena lienee pidettävä kaunista kaakeliuunia, joka oli ollut Laajasalon Uppbyn tilan vanhassa salissa yli puolentoista vuosisataa ja jonka kaakelit lienevät Herttoniemen vanhan kaakelitehtaan tuotantoa. Muitakin uuneja on rakennuksia purettaessa kuljettu museon kaakelivarastoon.

Ohjelmansa mukaisesti kaupunginmuseo kerää Helsingissä valmistettuja kulta-, hopea- ja tinaesineitä. Hopeaesineistä mainittakoon suolakuppi v:lta 1841 sekä kolme lusikkaa, kaikki kultaseppä E. Öhmanin valmistamia, kaksi Märten Fahlströmin (v. 1788—1822) leimaamaa hopealusikkaa sekä R. Mellinin tekemät hopeiset kynttilälajalat v:lta 1878. Kultaseppä Oskar Lindroosin valmistama emalikoristeinen kultakynä oli ainoa kertomusvuonna kokoelmiin ostettu kultaesine.

Huomattavimmat hankinnat koskivat 1700-luvulla valmistettuja huonekaluja, joita ostettiin Tuomarinkylän museota varten. Hakasalmen huvilan ns. sinisessä huoneessa sijoitettuna olleet kauniit kustavilaiset tuolit myytiin kertomusvuonna museon kokoelmiin. Monet sinänsä kauniit ja arvokkaat sisustusesineet oli pakko edelleenkin sijoittaa varastoon.

Herttoniemen kartanon sisustukseen sen alkua ajoilta asti kuulunut, sittemmin maanviljelysneuvos J. Bergbomin suvussa perintönä kulkenut Johan Tobias Sergelin medaljonki, joka esittää Mikael Anckarsvärdiä, oli ostettu kertomusvuonna toiseen Helsingin alueella olevaan kartanoon ja oli näytteillä Tuomarinkylän museossa. Muista taideostoista olivat tärkeimmät A. W. Finchin 12 litografoitua hiilipiirrosta, Yngve Bäckin kaupunkikuva 1920-luvulta ja Berndt Lagerstamin satamakuva.

Niiden lasi- ja posliinesineiden lisäksi, mitkä museo sai lahjaksi Stockmann Oyltä, hankittiin ostamalla mm. Arabian tehtaan Seitsemän veljestä -nimisestä kulhosarjasta eräitä osia.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Rakennuskuvausta kaupungin alueella suoritettiin järjestelmällisesti Malmilla, jonka näkymiä talletettiin 48 valokuvanegatiiville. Täydennyskuvausta suoritettiin Kruununhaassa ja Sörnäisissä sekä värivalokuvattiin Senaatintorin ympäristöön kuuluvat rakennukset. Pääosa kertomusvuoden valokuvausmäärärahoista käytettiin sekä museoesineistön ja Tuomarinkylän museon näytteillepanon kuvaamiseen että museolle lahjoitettujen negatiivikokoelmien kopioimiseen. Mainosvalokuvaamo Pietiseltä v. 1958 saatu negatiivikokoelma saatiin selvitettyksi ja luetteloiduksi ja siitä valittiin tärkeimmät aiheet, joista teetettiin 608 vedosta. Lisäksi kopioitiin 300 E. ja O. Sundströmin lahjoittamaan kokoelmaan kuuluvaa Helsinki-aiheista negatiivia. Valtionrautateiden 100-vuotisjuhlista saatiin lahjana 82 valokuvaa ja Suomen Rakennustaiteen museo luovutti kaupunginmuseolle 173 valokuvaa, lähinnä kaupungin uusrenessanssirakennuksista.

Kuva-arkiston luettelointia jatkettiin ja selvitettiin sekä numeroitiin 2 424 negatiivia, joten näiden lukumäärä nousi 20 429 kpl:seen. Rivirekisteriin lisättiin 85 uutta liuskaa. Kuva-arkistosta toimitettiin 74 eri tilaajalle yhteensä 479 valokuvaa, joista saati 46 reproduktionegatiivia ja 4 uutta negatiivia arkistoon. Lunastusmaksuina 64 valokuvan käyttö- ja julkaisuoikeudesta perittiin yhteensä 76 800 mk. Opiskelijoita, lehdistöä, tutkijoita ym. museo palveli toimittamalla kuvia sekä antamalla Helsinkiä koskevia tietoja.

Näytteillepanot, kokoelmien hoito ym. Tavanmukaista joulunäyttelyä lukuun ottamatta museolla ei ollut omia erikois- tai tilapäisnäyttelyjä. Museon esineistöä

lainattiin 18 teosta Galerie Hörhammerin Vanha Helsinki -nimiseen näyttelyyn sekä yksi muotokuva Loviisan kaupunginmuseon järjestämään Nils Schillmarkin muistonäyttelyyn.

Vuoden ensimmäinen neljännes kului Tuomarinkylän museon näytteillepanotyöhön. Sen 8.4. pidettyä avajaistilaisuutta selostettiin televisiossa, radiossa sekä päivälehdissä.

Tutkimustyöt. Edellisenä vuonna aloitettua Tuomarinkylän kartanon rakennustutkimusta jatkettiin suorittamalla mm. lisämittauksia. Muu museossa tehty tutkimustyö on ollut valmistelemaa tai jo tehtyä työtä tarkistavaa.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Hakasalmen huvilassa olevassa museossa kävi kertomusvuonna 10 514 henkilöä, joista pääsylipun lunastaneita oli 4 437, Tuomarinkylässä 4 040 henkilöä, joista maksaneita 2 028. Kävijämäärä kaupunginmuseossa oli siis yhteensä 14 554.

Suurempi kuin muina päivinä eli 2 038 henkilöä oli museossa kävijäin lukumäärä 8.4., jolloin oli Helsingin pääkaupungiksitulon 150-vuotisjuhlapäivä ja pääsy museoon maksuton. Helsinki-päivänä vieraili molemmissa museoissa yhteensä 743 henkilöä.

Vuoden aikana tehtiin Tuomarinkylän museoon 31 ryhmäkäyntiä. Kansakoulu- luokkia siellä kävi 11, joissa yhteensä 307 oppilasta, oppikouluista vain yksi teki retken tähän uuteen museoon.

Kaikkiaan 582 Helsingin kansakoululaista ja 739 oppikoululaista kävi kertomusvuonna tutustumassa kotikaupunkinsa museoon. Maaseudulta tulleita koululuokkia oli 11 paikkakunnalta eri puolelta maata. Sellaisia ryhmiä, joille järjestettiin opastus muulloin kuin tavallisina aukioloaikoina, oli 24 ja niiden henkilömäärä yhteensä 2 830. Museonhoitaja piti 4 luentoa Helsingin opaskurssiin osallistujille, joita oli 93 henkeä.

Museon hallinnassa olevat kiinteistöt. Tuomarinkylän kartanossa suoritettiin kunnostamistöiden lisäksi eräitä pienehköjä korjauksia, mm. varustettiin kierreportaiden askelmat liukumista estävillä muovikulmilla, puhdistettiin päärakennuksen risti-päädyssä oleva kivinen muistotaulu ja kullattiin siinä oleva teksti. Museon ovet varustettiin messinkisillä nimikilvillä. Ullakkovaraston seinäpintoja maalattiin esille pantavien kokoelmien taustoiksi.

Tulot ja menot. Museon pääsymaksuina perittiin aikuisilta 50 mk ja lapsilta sekä ryhmäkäynteihin osallistuneilta 20 mk. Torstai-iltaisina oli pääsy vapaa.

T u l o j a oli seuraavasti: pääsymaksut Hakasalmen huvilaan 185 640 mk ja Tuomarinkylän museoon 94 140 mk, yhteensä 279 780 mk, opaskirjojen myynnistä Hakasalmen huvilassa 36 670 mk ja Tuomarinkylän museossa 59 800 mk, yhteensä 96 470 mk, postikorttien myynnistä Hakasalmen huvilassa 4 490 mk ja Tuomarinkylän museossa 7 850 mk, yhteensä 12 340 mk, valokuvien käyttö- ja julkaisu oikeuksista 76 800 mk sekä luontoisetujen korvauksena 112 680 mk, kaikkiaan 578 070 mk.

Kertomusvuoden m e n o t olivat kaikkiaan 18 852 348 mk ja jakautuivat seuraavasti: Palkkiot 70 000 mk, Vakinaiset viranhaltijat 3 353 940 mk, Tilapäiset viranhaltijat 2 424 580 mk, Viranhaltijain muut palkkamenot 530 279 mk, Työsopimussuhteessa olevan henkilökunnan palkkamenot 1 278 566 mk, Sosiaaliturvamaksut 387 233 mk, Huoneistomenot 7 605 749 mk, Kaluston kunnossapito 254 144 mk,

25. Kaupunginmuseo

Painatus ja sidonta 218 683 mk, Tarverahat 200 763 mk, Kokoelmien kartuttaminen 1 319 812 mk, Kokoelmien hoito 506 302 mk, Valokuvaukset 599 870 mk sekä Kuljetuskustannukset 102 427 mk.

Lisäksi käytettiin Rahoitusmenojen pääluokassa olevista kaupunginhallituksen yleisistä käyttövaroista 256 880 mk Lauttasaarella sijaitsevan etäisyysmittaustorin kunnostamiseen.

Kertomusvuoden kiinteistömenoista oli käteisvuokran osuus 1 204 128 mk ja tilitysvuokran osuus 5 308 440 mk. Tilitysvuokraan sisältyivät Hakasalmen huvilan korjaukset 33 100 mk ja puhtaanapito 160 478 mk sekä Tuomarinkylän museon korjaukset 114 899 mk ja puhtaanapito 5 290 mk eli yhteensä 313 767 mk.

Yleistä. Kertomusvuonna tuli kuluneeksi 120 vuotta siitä, jolloin Hakasalmen huvilan rakentamista ja sitä ympäröivän puiston aikaansaamista koskeva päätös tehtiin. Tämä päätös on nimittäin päivätty 19.10.1842. Hakasalmen huvila siirtyi Aurora Karamsinin testamenttaamana kaupungin omistukseen v. 1902. Kaupunginmuseon kokoelmat avattiin ensi kertaa yleisölle 15.12.1912, joten museon toimikausi kertomusvuonna ylitti puolen vuosisadan ajan.
